

ETIKA AKO POMÁHAJÚCA PROFESIA

ETHICS AS ONE OF ASSISTING PROFESSIONS

KATARÍNA MÁRIA VADÍKOVÁ

Abstrakt: Príspevok predstavuje etiku ako pomáhajúcu profesiu v interdisciplinárnom interpersonálnom dialógu o rozpoznaní pravdy o dobre. Východiskom úvah je pohľad na človeka ako osobu uprostred vzťahov (dialogický personalizmus). Analýzou podstaty etiky rekonštruje etický profil etika. Heuristickou metódou identifikuje, analyzuje a zdôvodňuje vybrané nástroje etiky potrebné pre diagnostiku a poradenstvo v oblasti pomáhajúcich profesií. V závere zdôvodňuje význam využitia etiky ako pomáhajúcej profesie a upozorňuje na vybrané problémy jej zneužitia.

Kľúčové slová: pomáhajúce profesie, etika, diagnostika, poradenstvo, dialogický personalizmus;

Abstract: Paper reflects on ethics as one of assisting professions and defines it as a great help to find way out of any misunderstanding in any interdisciplinary interpersonal discussion on goodness. The starting point of the reflexion is based on the philosophy of dialogical personalism. The main analysis is focused on substantial definition of ethics, in which an ethical profile of an ethicist may be reconstructed. Ethical instruments, needed for giving any ethical diagnostics and consultancy in the field of ethics and of assisting professions are heuristically identified, analysed and substantiated. Ethics is confirmed as a real assisting profession, however with its specific limits, and its value for any human being and for society as well, is confirmed.

Keywords: Assisting professions, Ethics, Diagnostics, Consultancy, Dialogical Personalism.

ÚVOD

Človek je prirodzene komunikatívna, a dialogická bytosť (Guardini 1950, s. 15). Už od útleho detstva je v jadre svojej bytosti schopný vnútornej reči, ktorá ho vedie ku sebapoznaniu, sebaidentifikácii, a neskôr ku seba prezentácii uprostred medziludských vzťahov. Kontinuálny rozvoj osobných dialogických schopností (Vadíková

2011 (a), s. 119 - 123) je podmienkou jeho socializácie a enkulturácie v rámci sociálnych a spoločenských vzťahov. Seba potvrdenie vo vzťahoch mu umožňuje porozumieť požiadavkám mravov, spravodlivosti, zodpovednosti i výzve ku povinnostiam, ktoré konfrontuje vo svojom svedomí s pozvaním stať sa morálnou bytosťou.

Vzhľadom k pôvodnému starogréckemu označeniu pojmu filozofia (Pytagoras 1988, s. 70) možno etiku chápať ako praktickú lásku k múdrosti, kde filozofia je jej transcendentný, a morálka transcendentálny fundament. Pojem etika pochádza od Sokrata, ktorý požiadavky mravného charakteru označil ako človeku prirodzené (Hrehová 1998, s. 19) Etika v súčasnosti predstavuje náuku o morálke, resp. súbor odporúčaní, ako uskutočniť zákonitosti dobra (morálny zákon). V záujme ľudskosti je síce etika umelým výtvorom človeka, ale spája v sebe požiadavky ako prírodného, tak morálneho zákona, a to pri najmenšom v mene ľudskej dôstojnosti potvrdenej svedomím. Žiadny iný pozemský tvor nedisponuje poznaním morálneho rozmeru spôsobom, ktorý by bol hodný ľudskej dôstojnosti, preto je vhodné etiku vnímať ako jedinečne ľudský výtvor, a preto dôstojný, i keď nedokonalý. V ideálnych podmienkach, kedy by človek bol schopný plne rozpoznať pravdu o dobre, tzn. naplno využívať svoje svedomie, by sa požiadavky etiky a morálky zjednotili do výzvy k dobru, ako je ustanovené v morálnom zákone (Guardini 1999). Vtedy by krása, pravda a dobro smerovali konanie človeka ku dokonalému sebanaplneniu v láske k sebe, blízkym, okoliu, prírode, svetu.

Vo svojej podstate je každý človek pozvaný sa stať morálnou bytosťou. Keďže je však nedokonalý - jedinečný vo svojej dôstojnosti, využíva dialogické schopnosti ku tomu, aby napíňal svoj životný príbeh vo vzťahoch, ktoré si vyžadujú neustálu angažovanosť, zanievanie, axiologicko-aretologickú konfrontáciu, sebaidentifikáciu, sebaformáciu, sebaoptvrdenie, a pod. Spočiatku prijíma vzory, usmernenia,

odporúčania, skúma ich, kritizuje, neskôr proti nim rebeluje, čím si neustále cibrí svoje kognitívne schopnosti a naplno sa rozvíja a stabilizuje ako osobnosť. Potrebuje však prinajmenšom ľudskú spätnú väzbu (dialóg). Samotné informácie totiž už nestačia (komunikácia). Vyžaduje diagnostiku skúmaných problematík, identifikáciu problémov, navrhnutie riešení i poradenskú činnosť v jej najrôznejších formách (rozhovor, kazuistiky, vzorové správanie, tréning, kaučing), aby sa mohol vo svojom vnútri naučiť samostatne (autonómne) najskôr mravne a vzápätí morálne rozhodovať. Podľa nášho názoru, diagnostika a poradenstvo v oblasti etiky neznamena ponúkať hotové riešenia, ani rozhodovanie za klienta, ani tzv. morálne budovanie osobnosti (behaviorizmus, konštruktivizmus, komunitarizmus). Ide o ponuku – podanú ruku ku spolupráci pri chápaní pravdy o dobre, a dôstojné rozhodovanie autonómnej ľudskej bytosti v záujme dôstojnosti ľudstva ako celku.

V našom príspevku sa pokúsime predstaviť etiku ako pomáhajúcu profesiu, sprístupniť niektoré významné metódy a prístupy, ktoré slúžia ku dobru človeka v pomáhajúcich profesiách, a tiež upozorniť na vybrané problémy, ktoré vlastné preceňovanie i podceňovanie v pomoci druhým môže spôsobiť. Nenárokujeme si úplnosť vyčerpania témy, skôr ju kladieme čitateľovi do pozornosti s nádejou, že mu môže poodhaliť pravdu, krásu a dobro ukryté v jadre ľudskej bytosti, o ktorú sa stará a ktorá mu zrkadlí podstatu jeho vlastných rozhodnutí, a to na jeho vlastnej ceste v kráse, pravde a dobre.

CIEĽ A METODIKA

Východiskom uvažovania v príspevku je chápanie človeka ako dialogickej osoby uprostred interpersonálnych vzťahov (dialogický personalizmus). Rozhodnutie prijíma človeka vo vlastnom mene – ako autonómna bytosť, a to v jemu dôstojnej miere heteronómie uprostred týchto vzťahov. Svedomie je faktorom rozhodovacieho procesu, kde má za úlohu chrániť identitu a integritu osoby pri rozpoznávaní pravdy o dobre (Guardini 1999, s. 35) a zároveň pre človeka po rozhodnutí funguje ako inštancia, na ktorú sa môže obrátiť pri obvinení z morálnej viny (Jaspers 1969, s. 7).

Hlavným cieľom príspevku je predstaviť etiku ako jednu z pomáhajúcich profesií, uviesť do problematiky diagnostiky a poradenstva v oblasti etických problémov v pomáhajúcich profesiách z pohľadu profesie etík. Príspevok je zameraný analyticky-teoreticky, nerieši kazuistiky. Ide o úvod do problematiky.

Na úvod je na základe vysvetlenia podstaty etiky predstavený spôsob ako ju možno chápať ako pomáhajúcu profesiu. Diachronická metóda slúži na úvod do dejín vývinu morálneho uvažovania s odkazom na poznatky vývinovej psychológie o vývine morálneho uvažovania v rámci jediného životného príbehu, a tiež pomáha vysvetliť ľudsky dôstojnú premenlivosť a nestálosť etického uvažovania, ktoré nemusí byť vždy správne, ani morálne. Analyticky-syntetická metóda umožňuje profiláciu etika a nástrojov, ktoré potrebuje pre výkon svojej profesie. Induktívno-deduktívna metóda slúži na identifikáciu potrieb špecifikácie v profilácii etika vzhľadom na rôzne oblasti, či témy uplatnenia.

Vysvetlenie diagnostiky etických princípov v pomáhajúcich profesiách vychádza z analýz postupov rozhodovacieho procesu zameraného na pomoc pri spoločnom komisionálnom rozhodovacom procese viacerých zainteresovaných strán, a to s cieľom dosiahnuť konsenzus. Problematika poradenstva v oblasti etiky v pomáhajúcich profesiách vychádza z terminologicko-metodologického aparátu aplikovaných etík, predovšetkým profesijnej a manažérskej etiky.

PODSTATA ETIKY AKO POMÁHAJÚCEJ PROFESIE

Podľa typicky evolučného tzv. darwinovského modelu genézy ľudského mravného myslenia, tzv. evolúcie morálky (Darwin 2006, Dawkins 2003, De Wall 2006), sa prvotné pochopenie rozlíšenia dobra od zla spája s emocionálnym vnímaním následkov a dôsledkov, ktorých príčinou je samotné konanie človeka. Emotívne priradovanie vecí, rastlín, zvierat, javov, zákonitostí, iných ľudí do oblastí dobrého a zlého, podľa toho, či vzbudzovali príjemné pocity a nepríjemné pocity, až neskôr v rozvoji vnútornej a následne vonkajšej reči nadobudlo formu odporúčania, a to na základe kladne vnímanej skúsenosti. Intuitívne prikláňanie sa na stranu dobrého, ktoré so sebou prinášalo úľavu, aj za cenu strpenia niečoho zlého, človeku pomohlo rozvinúť cit pre poriadok, ktorý sa stal základom pre pochopenie zákonitostí spravodlivosti. Harmonizácia emocionálnej a racionálnej inteligencie sa postupne s rozvojom myslenia stabilizovala ako reakcia na následky čiastkových rozhodnutí. Čím viac bol človek trénovanejší v prepájaní týchto sfér, tým hlbšie

rozumel významu svojho konania nielen pre svoje najbližšie okolie, ale i pre budúcnosť. Začal predvídať, učil sa prevencii, svoje poznatky konfrontoval s najbližším spoločenstvom, ktorého sa učil byť súčasťou. Je však naozaj otázne, ako by sa u človeka vyvíjalo mravné a správne myslenie bez aktívnej konfrontácie s myslením druhých ľudí (dialógu), bez vnímania čohosi transcendentného (autority) a bez rozvoja dialogických vzťahov (rozlíšenia požiadaviek osobného a spoločného dobra).

Možno práve preto sa v dejinách gnozeológie a epistemológie možno stretnúť s naozaj rôznorodými predstavami, utópiami, ideológiami – teóriami o pôvode a počiatku typicky ľudského morálneho uvažovania. Zaujímavým príspevkom k pochopeniu zákonitostí rozvoja typicky ľudského morálneho uvažovania sú závery odborníkov z radu vývinovej psychológie, ktoré ponúkajú celý rad koncepcií rôznych modelov vývinu morálneho uvažovania v jedinom životnom príbehu (Freud, Piaget, Kohlberg, Erikson a ďalší). Spomíname ich (gnozeológia, epistemológia, psychológia) preto, že sú neoddeliteľnou súčasťou nami skúmanej problematiky, a keďže presahujú rámec nášho príspevku a tiež predpokladáme, že im bude venované samostatné číslo časopisu Diagnostika a poradenství v pomáhajúcich profesiách, nechávame ich otvorené pre ďalšie spracovanie.

Etika ako praktická láska k múdrosti však ďaleko presahuje poznatky empirických i humanitných vied a ich rozumnú istotu meranú ľudskou dôstojnosťou. Vo svojej podstate sa etik pýta na konečný cieľ rozhodnutia, na zdôvodnenie použitých princípov a no-

riem, axiologicko-aretologickú dimenziu rozhodnutí, konfrontuje parciálnosť prítomných rozhodnutí s bezprostrednými následkami, ale i zdrojmi informácií (minulosť) s presahom k dôsledkom, ktoré sa týkajú celého ľudstva. (Brugger 2000, s. 130 – 131)

Napriek tomu, že z každodennej medziľudskej komunikácie a dialógu o dobre, i v následnom odporúčaní vykonať dobrý skutok, možno dodnes zaznamenať funkčnosť tohto elementárneho emocionálneho zážitku z rozpoznania dobra a zla vo forme napr. takýchto rád a odporúčaní: „Mal som z toho dobrý pocit, vyskúšaj to aj ty.“; „Cítil som sa po tom hrozne, radšej to nerob.“; „Mám z toho dobrý pocit, bude to dobré, poď do toho.“, cit pre dobro na uskutočnenie rozhodnutia nestačí. Človek je obdarený rozumom (logickým racionálnym uvažovaním), srdcom a citmi (emocionálnou inteligenciou), vôľou, pamäťou a svedomím, aby bol v rozhodovacom procese schopný vedome prijať rozhodnutie ako súčasť svojej identity (Vadíková 2013, s. 140 – 151).

A tiež, priznajme si, koľkokrát si je človek vo vážnych situáciách natoľko istý, že nepotrebuje spätnú väzbu, i keď iba formou zdieľajúceho mlčania (Buber 1993, s. 63 - 64), tichej blízkosti, či vedomia podpory a pomoci. Áno, človek, ako autonómna bytosť, sa rozhoduje sám, keďže v rozhodovacom procese vedome prijíma rozhodnutie ako svoje vlastné, tzn. vo vlastnom mene, ako neoddeliteľnú súčasť svojej identity. Na druhej strane, však nie je izolovaný, ale uprostred vzťahov, pre ktoré sa priebežne autonómne rozhoduje a tiež pre mieru heteronómie, ktorá je ho hodná, tzn. umožňuje mu čestne a pod vlastným menom (identi-

ta) niesť následky a dôsledky svojich činov a im následne čeliť (Vadíková 2011a, s. 48 - 51). A práve v neistote (Wust 1970), a zároveň v bytostnom odhodlaní k dobrému, hľadá potvrdenie akosti svojho rozhodnutia v spoločnosti, do ktorého patrí (mravnosť a správnosť rozhodnutia) – v dialógu uprostred vzťahov.

Estetické, ani kultúrne cítenie (emotivizmus) teda ešte nezaručuje samotnú pravdu o dobre, aj napriek dobrým úmyslom. Nedokonalosť spracovania dostupných informácií (či už z terminologických, alebo metodicko-metodologických príčin), nevyváženosť zapojenia emocionálnej a racionálnej zložky intelektu, či iné subjektívno-objektívne činitele – to všetko môže spôsobiť omyl a na jeho základe viesť ku mylným záverom vnímania, myslenia a rozhodovania. Krása bez dobra nie je pravdou, podobne ako pravda bez dobra nie je krásou, a rovnako ako krása bez pravdy nie je dobrom. Krása, pravda a dobro ako absolútne pojmy sú transcendentálne a vymedzujú priestor, kde sa uskutočňuje morálny zákon. Ako sme uviedli na začiatku, morálky nie sú viaceré, ale sú jednotou - morálkou, ktorá v dôstojnej nedokonalosti ľudského uvažovania získava variácie podôb najrôznejších interpretácií, ktoré zjednocuje ich podstata. V takomto zmysle možno aj variabilitu etických systémov a teórií (Remišová 2008) vidieť ako jednotné úsilie ľudstva rozpoznať pravdu o dobre, v závislosti na spolupráci so svojim svedomím a uskutočňovaných vzťahoch a zároveň kontinuálne zdieľanie sprístupnenia jeho funkčnosti v medziludských vzťahoch vo forme formulácií odporúčaní ako ho v ľudskom živote ob-

siahnuť, aby sa mohol človek stať morálnou bytosťou.

Z týchto dôvodov možno praktickú lásku k múdrosti – etiku vidieť ako zásobáreň teoreticko-metodologického trans-generačného dedičstva myslenia ľudstva v snahe o formáciu informačnej základne pre pochopenie, uplatňovanie a konanie požiadaviek dobra v záujme celého ľudstva. Zároveň etiku možno pochopiť ako pomáhajúcu profesiu, a to podobným spôsobom ako filozofiu – matku všetkých vied, ktorej je praktickým uskutočňovaním. Na druhej strane ju nemožno nadhodnocovať, pretože, ako dôstojný ľudský výtvor, je nedokonalá vo svojej podstate a ďalej interpretovateľná, ba až zneužitelná, ak jej prvým a posledným cieľom nie je ľudská bytosť. Vtedy, ako výtvor ľudského ducha, sa môže stať, či už ideológiou, utópiou, doktrínou, či prostriedkom pre nadvládu nad človekom. Takýto je lesk a bieda etiky, ako nástroja k dobru, ktoré s nekalým úmyslom môže byť zneužitie proti svojmu tvorcovi, obsahovo vyprázdnené a účelovo využité pre získanie iných cieľov. Najbližšou korekciou je človeku celoživotný tréning vlastného svedomia a spolupráca s ním v rozhodovacom procese. V centre vzťahov mu môže pomôcť úprimný rozhovor s blízkym človekom, ktorému záleží na spoločnom dobre, zručnosť v odpúšťaní, cit pre spravodlivosť a milosrdenstvo a tiež pokora.

Stať sa etikom – profesionálom znamená nielen erudíciu v dejinách etických systémov a teórií, terminologicko-metodologickú zdatnosť, axiologicko-aretologickú osobnostnú vyspelosť, pravidelný autotrénin rozhodovacieho procesu v konfrontácii s riešením aktuálnych spoločenských etických dilem, ale i schopnosť dialogického

zdieľania životného príbehu osoby, ktorá sa na neho obráti s prosbou o pomoc. Bez pokory sa etik môže stať vlastníkom pravdy, a to či už moralistom (istota absolútneho poznania morálneho poznania), až ideológom (istota aplikovateľnosti jedinej teórie (idey) na všetky problémy sveta), či vzdialiť sa realite (utopistom) a formu odporúčania zamieňať za nátlak, či formu povyšovania (paternalizmu), alebo maternalizmu (nesprávnej miery zaangažovania sa v rozhodovacom procese klienta) a porušiť kategorický imperatív (Snaž sa, aby maxima tvojho konania mohla byť podstatou všeobecného zákonodárstva a nikdy nezneuží človeka ako prostriedok na zabezpečenie cieľov: Kant 2004), či zlaté pravidlo (Nerob iným to, čo nechceš, aby Ti robili oni.). Na druhej strane je profesijne viazaný egosyntónnym imperatívom, a preto by mal jasne a výstižne vedieť predstaviť východisko svojho uvažovania (etickú teóriu, či systém, v ktorom pracuje) a jednoznačne poznať jeho benefity a úskalía. Je pozvaný spolupracovať s inými pri hľadaní pravdy o dobre a pomôcť rozpoznávať, identifikovať a komunikovať o následkoch a dôsledkoch variability interpretácie dobra, tiež edukatívne napomáhať pri formácii osobnosti (axiologicko-aretologickej výbavy), v interdisciplinárnej spolupráci s ďalšími odborníkmi predostrieť spektrum možností etického riešenia predostretého problému vrátane následkov a dôsledkov, ktoré z toho plynú, diagnostikovať etické pozície problému, identifikovať kľúčové miesta nedorozumenia a ponúknuť odporúčania vo forme rád, ako postupovať v riešení skúmaného problému, aby rozhodovací proces smeroval k rozpoznaniu pravdy o dobre. (Vadíková 2011 (b))

Nástroje diagnostiky a poradenstva etiky v pomáhajúcich profesiách

Akékoľvek etické uvažovanie je typicky ľudské uvažovanie o uskutočňovaní dobra, a ako také v sebe nesie nedokonalosť ľudskej existencie v celej jej dôstojnosti. Nemožno preto tvrdiť, že je dohier viac a ani morálok, a že vlastne každý má svoju pravdu (relativizmus). Je však potrebné rátať s rôznorodosťou ich interpretácií v závislosti od uvažujúcej osoby. Preto pre vzájomné porozumenie je dôležité sa naučiť nielen metodike dialógu, spravodlivosti, odpustenia, milosrdenstva a pokory, ale sa ich metodologicky naučiť vedome žiť, a to ako hodnoty.

Etické myslenie možno označiť ako teoretické dobré uvažovanie. Dôstojnosť ľudskej podstaty tiež zaručuje, že i v prípade, ak človek uvažuje nezavinené mylne a na takomto základe vedome prijme rozhodnutie v súlade so svojim svedomím, ide o morálne myslenie, uvažovanie a rozhodovanie, ktorého výsledkom je správne rozhodnutie, ktoré môže, ale nemusí byť etické. (Skoblík 1997, s. 91)

Keďže človek je dialogická bytosť, ku svojmu rozhodovaniu potrebuje osobnú spätnú väzbu, a to ako vo vonkajšom svete (zdroj informácií), tak vo vnútornom svete (spracovanie informácií a následné formovanie, formulovanie a vedomé prijatie rozhodnutia v spolupráci so svedomím – autonómne stotožnenie sa s rozhodnutím). V oblasti etiky preto hľadá zosobnenú autoritu – človeka alebo transcendentnú bytosť, o ktorej je presvedčený, že dokáže jasnejšie rozpoznať pravdu o dobre ako on sám – hľadá informácie, vysvetlenie súvislostí, skúsenosti, radu a podporu vo vlastnom snažení o dobré rozhodnutie. V oblasti etiky ide

o morálnu autoritu, tzn. niekoho, o kom sa hľadajúci človek domnieva, že myslí, hovorí a koná v súlade s morálnym zákonom, keďže predpokladá, že dokáže jasnejšie rozpoznať pravdu o dobre, tzn. o kom si myslí, že je to dobrý človek. V niektorých prípadoch je morálnou autoritou niekto, kto získal určité oprávnenie byť považovaný za morálnu autoritu – môže to byť:

- charizmatická osobnosť, ktorej životný príbeh môže fungovať ako vzor uskutočňovania hľadanej interpretácie morálneho zákona: napr. vzor dobrého: Matka Tereza, Gándhí, pápež, otec, matka, strýko a pod., ale i zlého – vzor zlého: Hitler, Mason, Mečiar a pod.;
- osobnosť známa mravnosťou prostredníctvom výkonu povolania (lekár, učiteľ, sociálny pracovník, zdravotnícky pracovník, vedec, tréner, vychovávateľ, opatrovateľ, dobrovoľník apod.);
- osobnosť, ktorej mravný status vymodelovali médiá a verejná mienka (rôzne známe osobnosti známe svojimi skutkami z verejného života, politiky, histórie, apod.).

Každý pokorný človek, ktorý sa usiluje o dobro, hľadá príklady, vzory, modely mravného správania, aby s nimi konfrontoval, porovnával, či verifikoval svoju vlastnú interpretáciu morálneho zákona, a preto je príklad mravného správania nielen v období detstva a dospievania, ale po celý život človeka určujúci pre techniku a spôsoby rozhodovania v oblasti morálky. Zodpovednosť v spoločenstve sa preto odvíja od frekvencie vzťahov v spoločnosti. Čím je osobnosť v spoločnosti

známejšia, tým viac môže kladne, ale aj negatívne ovplyvniť uvažovanie jednotlivých ľudí, a to nezávisle od jej vlastnej vôle.

V oblasti etiky je preto zásadným terminologickým rozlíšením výber autority, na ktorú sa človek môže obrátiť, ak je obvinený, že konal zle. V prípade, ak ide o autonómne zodpovedné rozhodnutie (samostatné, za ktoré je človek schopný (nie len ochotný) niesť následky a dôsledky a zároveň im čeliť), človek môže uvažovať správne (podľa princípov spravodlivosti – napr. férovosti, rovnakosti, adekvátnosti, apod. – vychádza z pochopenia poriadku vo svete), mravne (podľa tých pravidiel, ktoré uznala ako dobré spoločnosť, do ktorej patrí – vychádza z pochopenia sociálneho a spoločenského poriadku, ktoré vychádzajú z obyčají, kultu, konvencií, dohôd overených tradíciou, verejnou mienkou – skúsenosťou generácií), morálne (v súlade s trénovaným svedomím) a eticky (podľa niektorej vybranej etickej teórie alebo systému z dejín etiky). V prípade, ak ide o heteronómne zodpovedné rozhodnutie (zmanipulované, za ktoré je človek buď ochotný sám niesť následky a dôsledky a im čeliť, alebo ich prenáša na zvolenú autoritu, o ktorú sa opiera – napr. druhý človek, okolnosti, situácia, transcendentná autorita: Boh, štát, náhoda, osud, tajné organizácie, mafia, predmety, javy a pod.), ktoré je vo svojej podstate nemorálne, pretože nie je v súlade so svedomím, ktoré sa proti takému násiliu búri. Môže byť však mravne správne, ak človek prijme koncepciu spravodlivosti (zdôvodnenie správnosti rozhodnutie) a interpretáciu dobra (prijme benefity) od osoby, ktorá ním manipuluje. (Skoblík 1997, s. 91)

Ku tomu, aby dokázal rozpoznať pravdu o dobre, potrebuje etik dostatok použiteľných informácií a znalosti, ako s nimi vo svojom rozvažovacom procese naložiť, mu slúži myseľ a vedomie, ktorého súčasťou je jeho osobný aparát rozvažovacieho procesu (faktory (rozum, vôľa, pamäť, srdce a city, svedomie), filozofická terminológia a metodológia, a tiež živá konfrontácia s blízkym, ktorému na ňom záleží viac ako na skúmanej informácií, či sebe samom (dialóg).

Každý etik má svoj vlastný etický profil, ktorý vzniká počas prípravného štádia jeho profesionálneho rastu. V kontinuálnom rozhodovacom procese sebaidentifikácie v profesii sa etik postupne stotožňuje s výberom a pravidlami konkrétnej etickej teórie alebo etického systému podľa vlastného výberu v konfrontácii s vlastným svedomím. Tiež získava interdisciplinárnu zručnosť vo vybraných technikách a stabilizuje sa v spôsobe typizovaného etického uvažovania a tvorby záverov podľa vybranej etiky, vrátane vyvodenie následkov a dôsledkov, i sankcií, ktorým bude eventuálne čeliť. Kontinuálne trénuje svoje teoretické zručnosti v praxi riešenia komplikovaných etických otázok pod supervízorom, alebo v spolupráci s etickou komisiou, či interdisciplinárnou komunitou, v ktorej sa aktívne angažuje; neustále stabilizuje svoju osobnú axiologicko-aretologickú výbavu; živo sa angažuje vo vzťahoch a prezentuje tzv. otvorený prístup ku človeku – ctí ľudskú dôstojnosť v celom spektre rôznorodosti ľudstva, uvedomuje si svoje limity a profiláciu, dúfa vo vzájomnosť kvôli spoločensvu (Marcel 1971, s. 87 - 132), disponuje jasným vymedzením pojmov spravodlivosť, zodpovednosť,

sloboda, tolerancia, obeta, milosrdenstvo a odpustenie voči sebe a druhým.

Manuálom v rozhodovaní mu môže byť akákoľvek etická teória alebo etický systém, ak vo svojom vedomí v konfrontácii s vlastným svedomím rozpoznaná pravdu o dobre danej teórie vo svojom životnom príbehu, tiež následkoch využitia jej terminologicko-metodologického aparátu pri riešení problémov a dôsledkoch rozhodnutí v súlade so vzorcami uvažovania, ktoré ponúka a rozhodne sa im čeliť. Zdrojom informácií pre zvolenie tohto východiska etického uvažovania sú dejiny etických teórií a systémov, bližšie tiež originálne pramene vybraného autora, či autorov vzhľadom ku etickému smeru uvažovania, katalógy kazuistík ku zvolenej problematike, interdisciplinárna spolupráca zainteresovaných odborníkov v problematike, ktorú aktuálne skúma, tiež závery (spisy) etickej komisie (kde okrem vedeckých odborníkov v problematike, sú prítomní aj ľudia z praxe, duchovenstva a tiež laici), relevantné etické kódexy a iné dôležité dokumenty, ako napr. smernice, dohovory, odporúčania, platná legislatíva a pod.

Hlavnou technikou spracovania získaných informácií je ich hĺbková pokorná kenotická (z gr. kenósis – sebauznanie) analýza (Glasová 2008, s. 18), vsadenie do vzorcov etického uvažovania podľa osobnej profilácie (identifikácia, pochopenie a vypracovanie riešenia skúmaného problému) a konfrontácia zistení s vlastným trénovaným svedomím (otázka sebaidentifikácie a prijatia daných informácií ako dobrých informácií). Následne, po spracovaní informácií obsiahnutých v skúmanom probléme alebo prípade (podľa pravidiel správnej etickej praxe

vzhľadom k profilu etika) a tiež identifikácie typu etiky využívanéj v skúmanom riešení problému, harmonizuje zistené informácie (komparáciou a identifikáciou miest pre ďalšiu diskusiu, alebo dialóg), aby predišiel terminologicko-metodologickým nedorozumeniam, ktoré najčastejšie vznikajú z rôznorodosti pohľadov, nejasnosti zdrojových informácií pre tvorbu východísk, nepresných terminologických vymedzení a podobne. V tomto ohľade, po spracovaní informačnej bázy prípadu, etik nezriedka pôsobí ako mediátor rôznorodých etických pozícií zainteresovaných strán a často je prizvaný vysvetliť následky a dôsledky pracovných verzí konsenzu, či diskusií na najrôznejšie verejné témy. Najdôležitejšou funkciou etika v diskusii je však jeho nestranná pokorná kenotická pozícia strážcu terminologicko-metodologického vzájomného porozumenia a rozpoznania pravdy o dobre. (Vadíková 2018, s. 193 – 194) V tomto smere je profesia etika nenahraditeľná a verejnosti prospešná.

DIAGNOSTIKA ETICKÝCH PROBLÉMOV V POMÁHAJÚCICH PROFESIÁCH

Pomáhajúce profesie nie sú vo svojej podstate zamerané na vyriešenie problémov akéhokoľvek druhu, ale na vytvorenie podmienok pre spoluprácu a aktivizáciu konkrétneho člena cieľovej skupiny k samostatnému hľadaniu cesty zo situácií, ktoré kladú vážny otáznik nad úctou k jeho ľudskej dôstojnosti. Z hľadiska profesijnej etiky by pomáhajúce profesie nemali byť jednostrannou ponukou na dopyt, násilným riešením, či dokonca totalitnou elimináciou problémov spoločnosti. Vo

svojom pojme pomáhajúce profesie totiž skrývajú viacero odtieňov terminologického vymedzenia, ktoré by si zaslužilo v budúcnosti hlbšiu analýzu. V dostupnej literatúre sa pomáhajúce profesie pomerne vágne označujú ako práca s ľuďmi (Geringová 2011; Vágnerová 2004; Jankovský 2018). Na tomto mieste sme pre nedostatok priestoru nútení upustiť od hĺbkovej terminologickej analýzy pojmu, ale radi by sme skôr upozornili na vybrané aspekty, ktoré v sebe pojem obsahuje tak, že svojím rozsahom sa dotýka naozaj širokého spektra profesií.

Pojem pomáhajúce profesie sú zloženým pojmom z pojmov pomoc a profesia. Pojem profesia, ktorý vo svojom jadre označuje ľudskú činnosť s určitým zámerom a výsledkom, v sebe rozlišuje tri postoje k výkonu tejto činnosti: povolanie, poslanie a zamestnanie. Líšia sa akosťou autority, určením zodpovednosti a výmerom povinností. Ak profesiu človek vykonáva na základe autonómneho rozhodnutia, tzn. vo svojom svedomí uznal ako dobré celý svoj život venovať určitej činnosti – prijal ju ako súčasť vlastnej identity, tzn. s profesiou sa identifikoval, vykonáva ju vo vlastnom mene ako povolanie a autoritou mu je jeho vlastné svedomie. Ak človek, na základe rozhovorov, vzorov alebo inej zásadnej skúsenosti vo svojom živote, pocítil potrebu vykonávať nejakú činnosť v niekoho alebo v nejakom mene, vníma svoju osobnosť ako vhodnú pre napĺňanie požiadaviek kladených na výkon danej činnosti, rozhodol sa vykonávať profesiu ako poslanie. Autoritou mu je buď štátna inštitúcia, prostredníctvom ktorej bol delegovaný (požadovaný) vykonávať danú činnosť, alebo morálna autorita, ktorá ho us-

mernila, že na základe hodnotenia jeho schopností bude danú činnosť vykonávať dobre. Ak človek pozná svoje zručnosti a vie ich adekvátne oceniť, v profesii hľadá kompenzáciu útrap a využitia svojich zručností, profesia ho zamestnáva, oberá o drahocenný čas a energiu za určitú cenu (odmenu, kompenzáciu). Pomyselnou autoritou je tu vidina kompenzácie, a to v akejkoľvek forme (spoločenský status, uznanie; mzda; medaile, a pod.). Vzhľadom k tomuto rozlíšeniu, všetky profesie, ktoré spoločnosť zaraďuje do rozsahu pojmu pomáhajúce profesie, je veľmi dôležité vždy citlivo skúmať vzhľadom k trom popísaným modelom ich záväznosti a nanovo vymedziť pre potreby tejto oblasti, alebo skúmať jednotlivý výkon konkrétnych ľudí v konkrétnych profesiách a na jeho základe hovoriť o pomáhajúcich ľuďoch v najrôznejších profesiách. Akékoľvek všeobecné zaradenie pomáhajúcich profesií vzhľadom k ich výkonu ako povolania, poslania, či zamestnania je možno teoreticky zdôvodniteľné, ale prakticky neprijateľné, a to práve pre rozmanitosť ľudskej povahy a prílišnej formálnosti teoretického vymedzenia konkrétnej profesie. Možno aj z týchto dôvodov sa pojem pomáhajúce profesie (helping professions) v súčasnosti špecifikuje pojmom asistujúce profesie (assisting professions), pričom rozdiel obsahového a rozsahového vymedzenia je tak malý, že ich možno ešte stále považovať za synonymá.

V pojme pomoc, ktorý je základom hodnotenia akosti profesií ako pomáhajúcich, vo svojom obsahu odkazuje k ľudskej sile, moci, autorite, poznaniu, vlastníctvu, dokonca dôstojnosti, ktoré boli ohrozené, alebo ich už nie je aktuálne samostatne znovu získať, ale iba

v spolupráci s niekým alebo s niečím, kto, čo bude na výzvu k spolupráci reagovať. V pojme pomoc je výrazný motív prosby a predpoklad odpovede na ňu, tzn. pojem pomoc má jednoznačne dialogický rozmer.

Aby sa profesia stala pomáhajúcou profesiou je preto nevyhnutné, aby bola dialogická, čo v konečnom dôsledku potvrdzuje ľudský aspekt súčinnosti obsiahnutý v definícii práca s ľuďmi a pôsobí preventívne voči nežiaducim profesijným nedokonalostiam typicky ľudského prístupu (paternalizmus, maternalizmus, moralizmus, workholizmus, syndróm pomocníka a pod.).

Diagnostika etických problémov v pomáhajúcich profesiách je preto výrazne poznačená chápaním výkonu vlastnej profesie poskytovateľom a prijímateľom pomoci, a tiež etikom alebo iným odborníkom zodpovedným za správnu klinickú, či pri najmenšom etickú prax. Základnou diagnostickou metodikou etiky ako pomáhajúcej profesie je preto rozhovor, presnejšie dialóg a zdieľanie, ktorých teoreticko-praktickú bázu etik môže preberať z interdisciplinárneho spektra spolupracujúcich profesií, sám mať patričnú erudíciu a platné licencie, alebo požiadať o spoluprácu interdisciplinárny kolektív odborníkov v rámci kooperácie riešenia jedného prípadu o konzílium a závery vo forme odporúčaní. Vlastnou úlohou etika je však rozlíšenie prieniku etik v prípade a identifikácia dilem, kde je dôležité rozlíšenie medzi etickými a morálnymi dilemami, aby mohol jasne špecifikovať etické problémy a odporučiť rôzne modely ich riešenia s výmerom benefitov alebo sankcií, následkov a dôsledkov klientom prijatých rozhodnutí, a to vzhľadom k poznatkom o prítomných funkčných

etikách v riešenej situácii. Ide o zložitú komplexnú kenoticky heuristickú fenomenologickú redukciu (Glasová 2008, s. 16 – 18), ktorá neskôr môže slúžiť na rekonštrukciu a konkrétne riešenie jednotlivých problémov prípadu v komplexnosti.

Diagnostika etických problémov v pomáhajúcich profesiách preto prebieha v dialógu interdisciplinárnym zdieľaním výsledkov rozhodovania všetkých zúčastnených, kde sa rozlišujú interpretácie uskutočňovania morálneho zákona s vyhodnotením následkov a dôsledkov, špecifikujú sa čiastkové etické problémy na pozadí komplexnej interdisciplinárnej analýzy prípadu, skúma sa logika použitých vzorcov etického uvažovania, adekvátnosť terminológie a zvolených postupov. Výsledkom diagnostiky je rozpis prítomných etických teórií a systémov, špecifikácia stretu ich terminologicko-metodologických nedorozumení pre koncipovanie konsenzuálneho, tzn. spoločne prijateľného východiska uvažovania o riešení konkrétnych problémov. Následne sa východisko uplatňuje v uvažovaní o riešení etických problémov, výmere následkov a dôsledkov, pláne, či rozpise postupu riešenia a pod. Etik samotné problémy nerieši, ale vypracúva spektrum návrhov, tzn. odporúčaní, ako by sa dal konkrétny problém riešiť, a to vždy vzhľadom na diagnostikované prostredie (prítomný súbor etík v prípade).

PORADENSTVO V OBLASTI ETICKÝCH PROBLÉMOV V POMÁHAJÚCICH PROFESIÁCH

Poradenstvo v oblasti etických problémov v pomáhajúcich profesiách sa uskutočňuje vo viacerých rovinách tzv.

aplikovaných etík, a to v inštitucionalizovanej, profesijnej a osobnej forme.

Etické poradne sú oficiálnou inštitucionalizovanou formou pomoci v oblasti riešenia etických problémov. Fungujú na dobrovoľníckej, ale i komerčnej báze. Keďže v súčasnosti je pre imidž podniku dôležité získať označenie etický podnik, takmer všetky štátne, ale i neštátne organizácie, podniky, firmy na Slovensku disponujú prinajmenšom etickým kódexom podniku, alebo sa aspoň riadia súborom etických kódexov profesií podniku, a niektoré väčšie podniky zabezpečujú aj tzv. etické poradne (príkladom je prvá etická poradňa na Slovensku pri firme Slovnaft). Na základe požiadaviek kladených na podnik z hľadiska manažérskej etiky, aby sa dal nazvať etickým podnikom, možno konštatovať, že povedomie o základných etických princípoch je na Slovensku na pomerne dobrej teoretickej úrovni, podniková sféra sa usiluje spĺňať formálne etické požiadavky, keďže si je vedomá benefitov ako v domácom, tak zahraničnom sektore, pričom sankcie porušenia princípov sú vymáhané verejnou, i neverejnou formou. (Remišová 2011, s. 22 – 31)

V oblasti pomáhajúcich profesií sa poskytovatelia starostlivosti riadia predovšetkým národnými, ale i medzinárodnými etickými kódexmi vlastnej profesie, na ktoré dohliadajú rôzne komory, združenia, aliancie, i vybrané inštitúcie Európskej komisie. Tieto disponujú i hierarchiou etických komisií, ktoré posudzujú vybrané problematické prípady a navrhujú odporúčania pre ďalší postup. Poradenská činnosť je takmer vždy zabezpečená v interdisciplinárnom dialógu spolupracujúcich profesií na konkrétnom prípade, kde sa vrstvia nielen interdisciplinárne pohľa-

dy, ale i generačne, bohatou praxou skúsenostne overené a tiež mladícky energické, inovatívne prístupy, etické profilácie a ľudské povahy. I v takomto náročnom, spletitom a pritom bohato komplexnom prostredí, pokiaľ je spoločným cieľom dobro človeka a posledným menovateľom konkrétny človek, je možné dosiahnuť nielen konsenzus (dohodu) a etický konsenzus (nájsť kompromis v spleti vzorcov etického uvažovania), ale dokonca morálny konsenzus (identifikovať sa s rozhodnutím vo vlastnom svedomí). V tejto oblasti možno preto profesiu etik naozaj považovať za jednu z pomáhajúcich profesií a vážiť si skrytú prácu tých, ktorí sa nenechávajú oslovovať etici, ale etiku naozaj vo svojom povolání žijú.

Na záver je dôležité zdôrazniť, že etik, a to v akejkoľvek forme poradenskej činnosti, je v prvom rade dôstojná autonómna dialogická ľudská bytosť, ktorá sa zodpovedá najskôr pred svojím vlastným svedomím, a preto nie je možné si myslieť, že inštitucionalizuje vlastnú zodpovednosť, aby sa vyhla povinnostiam a následkom a dôsledkom svojho pôsobenia, ktorým na konci každého konsenzuálneho rozhodnutia čelí. Ide o náročné povolanie a v konečnom dôsledku, keďže je vo svojej podstate dôstojne dialogické, je osobnou výzvou bytostne sa plne odovzdať do spolupráce na objavovaní pravdy o dobre na celý život.

DISKUSIA

Problematika etiky ako pomáhajúcej profesie nie je v súčasnosti dostatočne skúmaná, a pritom je hodná bohatej interdisciplinárnej diskusie. V našom príspevku sme sa dotkli vybraných tém, ktoré súvisia s jej vymedzením

ako pomáhajúcej profesie. Sme si vedomí čiastkovosti záverov vzhľadom k rozsahu príspevku, a dúfame, že sa k tejto zaujímavej téme budeme môcť ešte niekedy vyjadriť. V tomto zmysle predkladáme do diskusie k tejto problematike tieto tri zaujímavé témy:

1. Problematika formácie Etiky pomáhajúcich profesií;
2. Význam duchovnej starostlivosti;
3. Polemika o podstate etikoterapie.

Prvým zaujímavým podnetom pre ďalšiu diskusiu je adekvátnosť formácie Etiky pomáhajúcich profesií, jej zaradenie z hľadiska aplikovaných etík na základe bohatej doterajšej skúsenosti s pôsobením etiky v pomáhajúcich profesiách, identifikácia profesionálnych etík pomáhajúcich profesií, vrátane súboru ich etických kódexov, tvorba súborného etického kódexu pre všetky pomáhajúce profesie a nadväzne tvorba etických profilov poskytovateľov a prijímateľov starostlivosti vo forme pomoci.

V súvislosti s problematikou pomáhajúcich profesií nehodno obísť špeciálne popri fyzickej a duševnej, ani duchovnú starostlivosť, ktorá významný spôsobom pôsobí v etickom uvažovaní a riešení problémov. Každý človek je jednotou duše, ducha a tela, dôstojná, rozumná, myslíaca bytosť, so svojím vedomím a svedomím, životným príbehom a vzťahmi. Ako taký je prirodzene spoločensky založený, potrebuje spätnú väzbu, zázemie – východisko uskutočňovania svojich vzťahov, oporu pri sebareflexii a sebaoprotvrdení v sebakonfrontácii uprostred sociálna. Komplexný pohľad na prirodzenosť ľudskej dôstojnosti je najelementárnejšou formou pomoci uprostred vzťahov. Podcenenie hodnoty

vzťahovosti v spoločnosti so sebou prináša následky a dôsledky nielen pre konkrétneho jednotlivca, ale v ňom pre ľudstvo ako také. V tomto ohľade duchovné sprevádzanie predstavuje stabilizáciu ľudskej bytosti v dôvere a umožňuje jej komplexne porozumieť vlastnému životnému príbehu, odpustiť, a v pokore a milosrdenstve nájsť pokoj. Duchovné sprevádzanie sprostredkúva nádej.

V súvislosti s ňou ešte na záver spomenieme zaujímavú formu hojivej paliatívnej aplikácie etických princípov na tíšenie bolesti v rozhodovacom procese človeka – etikoterapiu. Ide o zaujímavú metódu citlivej starostlivej zaangažovanosti a poskytnutia opory pri rozhodovaní o vážnych, až kritických záležitostiach v živote človeka. Konečným cieľom terapie je dialogická harmonizácia vzťahov, uprostred ktorých sa klient nachádza. Podľa samotného autora, českého lekára Bezděka, ide o liečbu mravnosťou (Bezděk, 2007). Vyžaduje si maximálne sústredenie na dobro, pokoru, milosrdenstvo, prirodzené nenútené zvládanie techník kenotickej a hermeneutickej metódy, cit pre mieru (spravodlivosť), múdrosť a rozvahy, prirodzenú dôveru vo vzájomnosť a dobro v človeku, schopnosť zdieľania, s ktorým úzko súvisí dar chápania a vysvetlenia, uvedenia relevantných podobností, či príkladov zo života iných ľudí na dokreslenie obrazu, ktorý sa pred duchovným zrakom uvažujúceho tvorí. Ide o spoluprácu na dobrom rozhodnutí, v žiadnom prípade však nezastupuje funkciu svedomia, nepredstavuje manipuláciu alebo spolurozhodovanie. Ak áno, tak je sama o sebe neetická, nesprávna, nemravná a dokonca nemožná.

Ak by sme rozumeli etikoterapiu ako liečbu dobrou radou (citlivým dialogickým odporúčaním), obsahovo získanou v spolupráci s klientom a rozsahovo dialogicky formulovanú na základe spolupráce na dobre, možno pripustiť jej hojivé účinky podobným spôsobom ako dialógu s morálnou autoritou. Od poskytovateľa sa však žiada prísna sebakontrola, cnostný profil, hodnotová stabilita, a istý druh charizmy – žitie porozumeniu ľudskej bytosti, ktorý sa žiaľ podľa nášho názoru nedá naučiť, ani získať, ani kúpiť, ani licencovať.

Podľa nášho názoru, poskytovanie etikoterapie je dar, a nemožno sa ju naučiť, ani ju vyučovať ako techniku, pretože práve pre jedinečnosť ľudskej existencie je každý prípad vzájomne výnimočný, a teda raz poskytnuté riešenie sa už nedá rovnako uplatniť v praxi ani v životnom príbehu toho istého človeka. Na druhej strane je v radoch poskytovateľov pomáhajúcich profesií mnoho takých poskytovateľov starostlivosti, ktorý tento vzácny dar nielen, že prirodzene majú, ale aj citlivo a s pokorou využívajú. V bežnej reči sa im vraví múdri ľudia dobrej vôle, alebo stelesnenie múdrosti s dobrotivým srdcom. Snáď bude medzi všetkými odborníkmi tento dar prekvitať, aby tí, čo to potrebujú, a neklamme sa, že my medzi nimi nie sme, ním boli čo najviac obdarovaní.

Žiaľ, ako každý výtvar ľudskej duše, aj etikoterapia je nedokonalá forma pomoci. Preto, ak aplikovanie etikoterapie poskytujeme alebo prijímame ako reálnu vedeckú liečebnú metódu a sľubujeme zo strany tzv. liečiteľa klientovi reálne medicínske účinky, prípadne vyzdravenie, alebo si dokonca za svoje služby pýtame kompenzáciu, práve vzhľadom na ľudskú

prírodnosť nielen, že nechávame klienta v omyle, ale ho zneužívame ako prostriedok na uspokojenie svojich cieľov, či už profesijných, spoločenských, osobných, alebo finančných, alebo v konečnom dôsledku konáme proti princípom etiky v jadre jej podstaty – ide o ľudsky nedôstojné konanie. Preto dôrazne namietame proti ezoterickému personalizovaniu a preceňovaniu choroby ako tzv. svedomia človeka (Marmoni, 2012) a tiež hyperbolizujúcemu výroku, že neexistuje zdravá duša a choré telo, či chorá duša a zdravé telo (Marmoni, 2012). Na druhej strane možno súhlasiť s charakteristikou etikoterapie ako pomoci, ktorá sama o sebe nelieči, ale napomáha ozdravným procesom v organizme i uvedomovaniu si potrieb duchovného sprevádzania. Ak by sme etikoterapiu vnímali a uplatňovali jej princípy ozdravenia prostredia medziľudských vzťahov v tomto zmysle, jej pokorné poskytovanie vo forme dialogického daru uznávame, že môže napomôcť v liečebnom procese z komplexného, a teda interdisciplinárneho hľadiska pôsobenia rôznorodých faktorov. Preto možno konštatovať, že z hľadiska vymedzenia podstaty etiky je etikoterapia problematickou témou hodnou interdisciplinárnej diskusie.

Základy etikoterapie formuloval vo svojom diele Etikoterapia I a II český lekár Ctibor Bezděk (1872 – 1956), ako doplňujúcu terapiu pri medicínsky podloženom sprevádzaní pacienta. V Českej republike má aj svojich nasledovníkov: MUDr. Vladimíra Vogeltanza a etikoterapeuta PhDr. Jana Cindlera, ktorí ju v rámci poskytovania variabilnej medicínskej i alternatívnej medicínskej starostlivosti svojim klientom poskytujú (Pozri viac na ich vlastných webových

stránkach: Etikoterapia: MUDr. Vladimír Vogeltanz [online: 15.5.2018] <https://etikoterapie.info/> Etikoterapia: Jan Cindler [online: 15.5.2018] <http://etikoterapiecindler.cz/>; prípadne tiež: Svět plný záhad – televizní pořad regionální televize LTV PLUS: Rozhovor moderátora Michaela Modera s etikoterapeutem Janem Cindlerem. [online: 15.5.2018] <https://www.cez-okno.net/rubrika/etikoterapia>; Etikoterapia – ako na negatívne emócie a životné postoje [online: 15.5.2018] <https://www.paula.sk/alternativne-terapie/etikoterapia-ako-na-negativne-emocie-zivotne-postoje/>, Etikoterapia [online: 15.5.2018] <http://www.terramedica.sk/sluzby/sluzba-etikoterapia>)).

ZÁVER

Etiku jednoznačne možno radiť k pomáhajúcim profesiám. V bežnom živote pomáha prekonávať neistotu v rozhodovaní, v profesijnom napomáha ku konsenzu a predchádza nedorozumeniam, keď dialogicky harmonizuje terminologicko-metodologický prienik diagnostikovaných etických problémov. Hlavným cieľom etiky ako pomáhajúcej profesie je pomôcť v rozhodovacom procese pri hľadaní pravdy o dobre, a to využitím techník a terminologického aparátu humanitných vied, najmä však filozofie – lásky k múdrosti. V tomto zmysle ide o profesiu ako povolanie, záväznosť zabezpečuje autonómne rozhodnutie osoby – etika v súlade s výzvou jeho vlastného svedomia. Stať sa ozajstným reprezentantom etiky ako pomáhajúcej profesie kladie vysoké nároky na osobnostný, etický a morálny profil ašpiranta a berie do úvahy dôstojnosť ľudskej prirodzenosti.

LITERATÚRA

- BEZDĚK C. *Etikoterapia*. Olomouc: Fontána 2007. 293 s. ISBN 80-7336-4.
- BEZDĚK C. *Záhada nemoci a uzdravení. Etikoterapia II.: Léčení duše a tela*. Olomouc: Fontána 2007. 214 s. ISBN 80-86179-45-1.
- BUBER M. Sdělující mlčení. IN: BUBER M. Rozhovor. IN: Poláková J. *Uvedení do jednoho z proudů filosofického myšlení 20. Století. Ukázky z děl*. Praha: FÚ AV ČR 1993. 89 s.
- DARWIN CH. *O původu člověka*. Praha: Academia 2006. 360 s. ISBN 80-200-1423-3.
- DAWKINS R. *Sobecký gen*. Praha: Mladá fronta 2003. 319 s. ISBN 8020407308.
- De WALL F. B. *Dobráci od přírody*. Praha: Academia 2006. ISBN: 80-200-1421-7.
- Etikoterapia – ako na negatívne emócie a životné postoje [online: 15.5.2018] <https://www.paula.sk/alternativne-terapie/etikoterapia-ako-na-negativne-emocie-zivotne-postoje/>
- Etikoterapia [online: 15.5.2018] <http://www.terramedica.sk/sluzby/sluzba-etikoterapia>
- Etikoterapia: MUDr. Vladimír Vogeltanz [online: 15.5.2018] <https://etikoterapie.info/>.
- Etikoterapia: Jan Cindler [online: 15.5.2018] <http://etikoterapiecindler.cz/>.
- GÉRINGOVÁ J. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton 2011. ISBN 978-80-7387-394-3
- GUARDINI R. *Dobro, svědomí a soustředování*. (Prel. LOBKOWITZ, F.) Praha: Vyšehrad 1999. 64 s. ISBN: 80-7021-328-0.
- GUARDINI R. *Vom Sinn der Gemeinschaft*. Zürich: Die Arche 1950. 58 s.
- HREHOVÁ H. *Pohľad do dejín etických systémov*. Bratislava: Charis 1998. 164 s. ISBN 80-88743-23-0. <http://www.2012rok.sk/wp/celostna-medicina/5119-etikoterapia-zmena-zivotnych-postojov-neexistuje-zdrava-dusa-chore-telo-tak-ako-neexistuje-chora-dusa-zdrave-telo>
- JANKOVSKÝ J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton 2018. 2. Vyd. 302 s. ISBN 978-80-7553-414-9.
- JASPERS K. *Otázka viny*. Praha: Mladá fronta 1969. 92 s.
- KANT I. *Základy metafyziky mravov*. (Prel. ELEXOVÁ P.) Bratislava: Kalligram 2004. 96 s. ISBN 80-7149-635-9.
- MARCEL G. *K filosofii naděje*. Praha: Vyšehrad 1971. 137 s.
- MARMONI D. Etikoterapia – zmena životných postojov. Neexistuje zdravá duša a choré telo, tak ako neexistuje chorá duša a zdravé telo. IN: *rok 2012* (26. 1. 2012) [online: 13. 3. 2018]. <http://www.2012rok.sk/wp/celostna-medicina/5119-etikoterapia-zmena-zivotnych-postojov-neexistuje-zdrava-dusa-chore-telo-tak-ako-neexistuje-chora-dusa-zdrave-telo>
- PYTAGORAS (69 – 70) In MARTINKA J. (Zost.) *Antológia z diel filozofov: Predsokratovci a Platón. Zv. I. (časť Pytagorovci: prel. ŠPAŇÁR J.)* Bratislava: Iris, 1998. 608s. ISBN 80-88778-50-6.
- REMIŠOVÁ A. (zost.) *Dejiny etického myslenia v Európe a v USA*. Bratislava: Kalligram 2008. 896 s. ISBN 978-80-8101-103-0.
- REMIŠOVÁ A. Vybrané problémy aplikácie podnikateľskej etiky do praxe – na príklade etického poradenstva. IN: FOBELOVÁ D. (Zost.) *Aplikovaná etika a profesionálna prax*. Ban-

- ská Bystrica: UMB 2011. 320 s. ISBN 978-80-557-0217-9.
- SKOBLÍK J. *Přehled křesťanské etiky*. Praha: Karolinum 1997. 320 s. ISBN 80-7184-357-1.
- Svět plný záhad – televizní pořad regionální televize LTV PLUS: Rozhovor moderátora Michaela Modera s etikoterapeutem Janem Cindlerem. [online: 15.5.2018] <https://www.cezokno.net/rubrika/etikoterapia>.
- VADÍKOVÁ K. M. (a) *Problematika svedomia v kontexte dialogického personalizmu*. Trnava/Krakov: FFTU/Spolok Slovákov v Poľsku, 2011. 200 s. ISBN 978-83-7490-433-9.
- VADÍKOVÁ K. M. (b) Svedomie a aplikovanie etiky v profesionálnej praxi. IN: FOBELOVÁ D. (Zost.) *Aplikovaná etika a profesionálna prax*. Banská Bystrica: UMB 2011. 320 s. ISBN: 978-80-557-0217-9.
- VADÍKOVÁ K. M. Obraz človeka v práci sociálneho pracovníka tvárou v tvár. IN VADÍKOVÁ K. M., RUSNÁK P. (Eds.) *Acta Moralia Tyrnaviensia VIII.: Obraz človeka v sociálnych vedách*. Trnava: FFTU 2018. 204 s. ISBN 978-80-568-0119-2.
- VADÍKOVÁ K. M. Osobná axiológia – etické hodnoty v praxi. IN ORBANOVÁ E., VADÍKOVÁ K. M., ČECHVALA O. *Terminológia filozofickej axiológie*. Trnava/Krakov: FFTU/Spolok Slovákov v Poľsku, 2013. 176 s. ISBN 978-837490-658-6.
- VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- WUST P. *Nejistota a odhodlání*. Praha: Vyšehrad 1970. 160 s.

KONTAKT

Mgr. Katarína M. Vadíková, PhD.
Katedra etiky a morálnej filozofie
FFTU v Trnave
Hornopotočná 23, 91743 Trnava
Slovenská republika
vadikova@yahoo.com